

⊕ Csapláros István

Kulturális munkánk Lengyelországban

Csonka elvtárs bevezetőjében említette, hogy a felszabadulás utáni években a baráti országokban végzendő kulturális propaganda lebecsülésének jelei voltak megfigyelhetők. Már több mint húsz éve tartózkodom Lengyelországban, és fájdalommal erősíthetem meg ennek a tézisnek igazságát. Nem akarom az egymás után következő kulturális beosztottak felkészültségét és hozzáállását jellemezni, elég az hozzá, hogy a kultúrához nem sok közül volt, hivatalnokok voltak, akik igyekeztek a rájuk kiosztott feladatokat tehetségükhöz képest jól-rosszul megoldani. Volt köztük olyan is, aki néhány évvel hivatalba lépése előtt gazdasági beosztott volt, utána a kultúrát képviselte. Hasonlóan gyenge követelményeket állítottak fel a Magyar Kulturális Intézet vezetésével szemben is.

Első javaslat: a nagykövetségi kulturális beosztottnak is, az intézet vezetőjének is olyan, a kultúrfronton dolgozó embernek kellene lennie, aki akár író, újságíró, művészember vagy esetleg magyar és lengyel szakot végzett, aki mind a két kultúrában otthonos, akinek a fogadó ország területén tekintélye van. Ezeket a kiküldötteket külön, speciális képzésen kellene előkészíteni az elvégzendő feladatokra. A mai helyzet jelentékeny javulást sejtet, bár nem hiszem, hogy helyes az az álláspont, hogy az intézetvezető egy személyben kultúrattasé is. Ez két poszt, és ha kiegészítjük egy jószemű MTI-tudósítóval, esetleg tanszéki dolgozókkal, létrejöhet egy olyan kollektíva, amely képes eredményesen dolgozni.

Néhány szót a Kulturális Intézet munkájáról, illetve lehetőségeiről. Véleményem szerint jó szervezéssel elérhető, hogy az Intézetet egy októbertől május végéig működő magyar szabadegyetemmé fejlesszük. Erre volt kísérlet bolgár részről a lengyel TIT-tel való együttműködésben. Tehát összefüggő, egy egész éven át tartó előadássorozat rendezhető a/ magyar irodalom, b/ Magyarország földrajza és történelme, c/ magyar képzőművészet, zene, építőművészet,

d/ lengyel-magyar művelődési kapcsolatok körében.

Eddigi tapasztalatom szerint jó benyomást kelt és illik a fogadó ország nagy évfordulóhoz is kapcsolódni. A lengyel millenniummal kapcsolatos valamennyi előadásomat érdeklődés kísérte, és számítok a Kopernikusz-előadás sikerére is.

A rádió, tv, sajtó széles lehetőségeket nyújt. A protokolláris szereplés is kell, de az igazi siker az, amikor egy független író, újságíró, művész, kultúrtörténész beszél vagy ír. Egy használható, szimpatizáns szakembergárda nevelése és az Intézet köré való csoportosítása lenne véleményem szerint az Intézet egyik fő feladata. Minél sokoldalúbb ez a gárda és minél nagyobb létszámú, annál jobb. Szívesebben hallgatják az ilyen előadót, mint az olyant, akinek hivatali grádusai, címei vannak.

Az intézeti munka vonalán nagyobb súlyt kellene helyezni a baráti társaságok munkájára, illetve a számukra nyújtandó segítségre. Ez egyúttal alkalom a társaságok profiljával való megismerkedésre, tagságuk megerősítésére.

Második témám: a tanszék és az előtte álló feladatok és lehetőségek. Itt is a Csonka elvtárs által felvetett gondolatok nyomán kívánok haladni.

A varsói egyetemi Magyar Filológiai Tanszék jelenlegi vezetője kezdeményezte (rektora sugalmazására) a budapesti és a varsói egyetem közötti közvetlen együttműködési szerződést. A szakszervezeti (üdülési) egyezmény után tavaly létrejött az egyetemek közötti egyezmény is, amelynek keretében máris számos tanulmányút, vendégelőadás stb. került lebonyolításra.

a/ Publikációs lehetőségek. Egyelőre szerények, főleg kapcsolattörténeti munkákat lehet Lengyelországban elhelyezni. Az egyetem folyóiratában (Przeгляд Humanistyczny, Acta Philologica) a tanszék dolgozói cikkeket közöltek, több kiadónál (PWN, Ossolineum, Wydawnictwo Literackie, PIW stb.) könyveket is jelentettek meg, nem beszélve a fordításokról.

b/ Egyetemi előadássorozat. A varsói egyetemnek több vidéki várossal van előadóküldési kapcsolata (Plock, Radom, Olsztyn, Bialystok stb.). A tanszék vezetője és fiatal kartársa, dr. Andrzej Sieroszewski több alkalommal tartottak előadást aktuális témákról.

c/ Tanszéki könyvtár. Jelenleg kb. 16 ezer kötet és folyóirat-szám. Kilencven-egynéhány százaléka ajándék.

Tanszékek számára tanácsok: az OSZK Nemzetközi Csereosztálya, az Akadémiai Könyvtár Külföldi Csereosztálya megküldi a legfontosabb új kiadványokat. A régieket, a hiányokat pedig úgy lehet pótolni, hogy az érdekeltek beülnek nagy könyvtáraink és vidéki könyvtáraink duplum-osztályaira, válogatnak és kérnek. Én csak Debrecenből kb. 900 könyvet, füzetet kaptam. Ez persze a szabadság egy részéről való lemondást is jelenti, de aki tudományosan is akar dolgozni, annak ezt az áldozatot meg kell hoznia. Még fontosabb: létrejön lassan egy olyan műhely, amelyben már lehet dolgozni. Tanszékünknek mini fotolabor berendezése van, és nemrégiben kapott mikrofilm-olvasógépet.

d/ A tanszék dolgozói igyekeztek az elmúlt években létrehozni a Magyar Irodalom és Kultúra Forrásainak Körét, amely havonként rendezett kötetlen találkozókat kölcsönös információcsere stb. céljából.

e/ A Petőfi-évforduló. Készül a részletes, kb. 3 íves beszámoló Petőfi lengyelországi fogadtatásáról és az ehhez kapcsolódó lengyel Petőfi-bibliográfia. Célszerűnek látnók olyan Petőfi-kiállítás rendezését, amelyben nemcsak a költő legfontosabb kiadásai, ikonográfiája kerülnek bemutatásra, hanem a világ nyelveire készített fordítások (a lengyelt külön exponálva), sőt a műveknek érdekesebb és művészibb illusztrációi, és a megzenésített Petőfi-művek kottái, hanglemezei. Petőfi Bizottságot Tarnówban is kellene létrehozni. Fel kellene kérni többek között Juliusz Wiktor Gomulicki író és szerkesztőt, aki az 1951-ben megjelent Petőfi-antológia szervezője volt. Petőfi-, Bem-képeslap, bélyeg emelné az évforduló sikerét.

f/ Egyetemi szervezési kérdések. Lengyelországban az egyetemen karok, ezen belül intézetek működnek, pl. Szláv Intézet, Rómán Nyelvek Intézete, Anglisztikai Intézet. Ezekhez tartoznak a hallgatók tanulmányi, fegyelmi, szociális ügyei, mert csak az illető intézetben ismerik sokoldalúan a diákot és tudnak helyes döntéseket hozni ügyeiben. A dékáni kari bizottságok feléből-harmadából ismerték az ügyeket, és az ügyesebb diákok (nem egyszer) indokolatlanul intézték el kedvezően ügyeiket. Az új rendszer megszilárdíthatja a tanulmányi fegyelmet, igazságosabb légkört teremthet a

tanulás körül. Persze most kerül még csak igazán próbára.

A külföldi magyar lektorok és vendégtanárok nemcsak nyelvet tanítanak, nemcsak a kulturális propagandában óhajtanak részt venni, hanem egy részük (főként akik régebben vannak külföldön) tudományos ambíciók hordozói is. Szerénytelenül magamat is szeretném ebbe a csoportba sorolni.

Magyar érdek lenne ismerni a külföldi kollégák (a nem magyarok) tudományos terveit, azokat támogatni, azokat a hazai érdekeknek megfelelően (mondjuk ki a szót) befolyásolni is, pl. itt van jelenleg az aktuális Petőfi-évforduló. Ez tudományos feladat is lehet. Persze itt létre kellene hozni egy kis létszámú szervezet talán a NEI égisze alatt, amely foglalkozna gondjainkkal: hazai tartózkodások megkönnyítése, géprási, illetve mikrofilm, xerox-másolatok készíttetése, referenciügylek lebonyolítása. Abból a konkrét helyzetből kifolyóan, hogy évenként átlagban e g y s z e r lehetünk idehaza, minden tudományos munkánk szükségyszerűen lelassul, mert a legközelebbi évig kell néha várni, hogy apró részletmunkával magunk foglalkozzunk. A külföldön dolgozó kutatók számára néhány évenként egy-egy konferenciát lehetne szervezni, amelyen bemutatnánk készülő munkáinkat, megfelelő konzultánssal megvitathatnánk problémáinkat stb. Ennek a szervnek létrehozását a külföldön élő tudományos kutatók határozottan igénylik.